

Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi

Deniz ŞANLI*, Candan ÖZTÜRK**

Öz

Bireyin kişiliği doğumdan başlayarak tüm yaşamı süresince toplumsal kurumlardaki yaşantılarla şekillenir. Anne babanın çocuk yetiştirme tutumları birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkiler. Ailenin sosyokültürel yapısının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme değer ve inançlarını etkileyen önemli bir etmen olduğu kabul edilmektedir. Farklı toplumlarda anne babanın çocuk yetiştirme tutumları arasında farklılıklar olması, kültürel değerlerle açıklanabilir. Günümüzde küreselleşme nedeniyle farklı kültürden birey ve ailelere hizmet sunulması zorunlu duruma gelmiştir. Farklı kültürlerdeki anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını bilen sağlık profesyonelleri, çocuğun gelişimini ve gereksinimlerini daha iyi değerlendirebilir, sorunları belirleyebilir ve uygun girişimlerde bulunabilirler. Bu derleme makale, anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisini irdelemek amacıyla hazırlanmıştır. Anne baba tutumları ile ilgili önemli kavramlara yer verilerek, anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkilerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Aile, Çocuk yetiştirme tutumları, Kültür.

Abstract

Contraceptive Methods, Pregnancy And Breastfeeding After Organ Transplantation

The personality of an individual is shaped by the livings within the social institutions during her/his life. Parents' child rearing attitudes are more important than many social and environmental factors and affect the social, emotional and cognitive development. It is a widely accepted fact that the socio-cultural structure of the family is a significant factor affecting the child rearing values and beliefs of parents. The fact that there are differences among child rearing attitudes of parents' in different cultures can be explained with cultural values. Today as a result of globalization, to provide services for different individuals and parents from different cultures has been mandatory. Health professionals who know the child rearing attitudes of parents from different cultures can evaluate the child development and needs, determine problems and make necessary interventions. This review has been prepared in order to examine the child rearing attitudes of parents and the effect of culture on these attitudes. Important concepts regarding parents' attitudes have been included and the effects of parents' attitudes on children have been addressed.

Key Words: Child, Family, Child rearing Attitudes, Culture.

Geliş tarihi: 20.05.2015 Kabul tarihi: 10.10.2015

Bireyin kişiliği doğumdan başlayarak tüm yaşamı süresince toplumsal kurumlardaki yaşantılarla şekillenir. Anne babanın çocuk yetiştirme tutumları birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkiler (Grusec ve Davidov, 2007). Bireyin bilişsel ve duygusal gelişiminde, biyolojik büyüme ve olgunlaşmanın yanı sıra toplumdaki normlar, kültürel değerler ve davranışlara ilişkin beklentiler rol oynar (Recebov, 2000). Ailenin sosyokültürel yapısının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme değer ve inançlarını etkileyen önemli bir etmen olduğu kabul edilmektedir (Kolhatkar ve Berkowitz, 2014; Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova ve Etz, 2000). Farklı toplumlarda anne babanın çocuk yetiştirme tutumları arasında farklılıklar olması, kültürel değerlerle açıklanabilir (Chiu, 1987; Recebov, 2000; Von Der Lippe, 1999; Wang ve Phinney, 1998).

Kültür, çocuk yetiştirme değerlerini, geleneklerini ve davranışlarını temsil eder ve bunlar gömülü oldukları bağlam dikkate alınmadan anlaşılabilir (Rothbaum, Pott, Azuma, Miyake ve Weisz, 2000). Her kültür kendi kimliğini yansıtan aile yapılarıyla yaşar. Her kurum gibi aile de toplumun bir parçasıdır. Bir bütün olarak toplumun tarihsel süreçte köklü değişimlere uğraması gibi aile kurumu da buna bağlı olarak köklü değişimler geçirmiştir. Ailenin değişmesinde de belirleyici etken sosyoekonomik ve sosyokültürel yapı ile bir bütün olarak sosyal ilişkilerin niteliğidir (Recebov, 2000). Kültürler ebeveynler için uygun

ya da uygun olmayan davranışları tanımlar. Anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını etkileyen kültürel etmenlerin çeşitliliğini anlamak, sağlık profesyonellerinin kültürel farkındalığını ve saygısını korumasını sağlayabilir (Kolhatkar ve Berkowitz, 2014). Günümüzde küreselleşme nedeniyle farklı kültürden birey ve ailelere hizmet sunulması zorunlu duruma gelmiştir. Farklı kültürlerdeki anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını bilen sağlık profesyonelleri, çocuğun gelişimini ve gereksinimlerini daha iyi değerlendirebilir, sorunları belirleyebilir ve uygun girişimlerde bulunabilirler. Bu derleme makale, anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisini irdelemek amacıyla hazırlanmıştır. Anne baba tutumları ile ilgili önemli kavramlara yer verilerek, anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkilerine değinilmiştir.

Gelişme

Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Anne baba çocuğun bilişsel, toplumsal ve duygusal yönden gelişmesi için yeni bilgileri öğrenmesini sağlayan çocuğun ilk eğitimcileridir. Çocuk gelişimindeki sosyal ilişkilerden en geniş ve yalın olanı aile içi ilişkiler özellikle anne ile olan ilişkidir. Anne çocuk ilişkisi kişilik gelişimindeki en önemli bileşendir (Ersoy ve Şahin, 1999; Yavuzer, 2005).

Anne babanın çocukla olan etkileşimi çocuğun aile içindeki yerini belirler. Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Aile, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılar. Sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar. Toplumsallaşmayı öğrenmesi için kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini içeren bir model oluşturur. Anne-baba-çocuk arasındaki ilişki, çocuğun gelecekteki sosyal ilişkilerinin de temelini oluşturur. Dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında yeterli güven ve sevgi içinde bü-

* Öğr. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, deniz.sanli@ikc.edu.tr ** Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, candan.ozturk1@gmail.com

yüyen çocuk gelişimi için gerekli deneyimleri elde edebilir (Yavuzer, 2005).

Toplumsallaşma, bireyin çevreyle karşılıklı etkileşim içinde geliştiği, yetişkinlerce başlatılan bir süreçtir. Çocuğun toplumsal olarak yararlı ve kişisel olarak doyurucu davranışlarını sınırlayacak ya da genişletecek olan ailedir (Gander ve Gardiner, 2010).

Çocuklar kurdukları özdeşimle anne babanın tutumunu benimserler. Kendileri anne baba olduklarında çocuklarına karşı aynı tutumu gösterirler. Tutumlar kuşaklar arasında geçiş gösterir (Grusec ve Davidov, 2007; Mızrakçı, 1994; Yavuzer, 2005).

Çocuk yetiştirme tutumlarının sınıflandırılması ile ilgili çalışmalarda ilk kez Symonds (1939) tarafından kabul etme/ reddetme ve baskınlık/ itaat olmak üzere iki boyut olduğu ileri sürülmüştür. Sonraki çalışmalarda Baldwin (1955) duygusal sıcaklık/ düşmanlık ve ayrılma/ bağlanma; Sears, Maccoby ve Levine (1957) sıcaklık ve izin vericilik/ katılık; Becker (1964) sıcaklık/ düşmanlık ve kısıtlayıcılık/ izin vericilik; Maccoby ve Martin (1983) tepkisel ve talepkarlık boyutları olduğunu belirlemiştir (Balaguru, 2004). Schaefer (1959) kabul/ ret ve denetim/ özerklik olarak iki boyut ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi olan kabul/ ret boyutu sıcak (kabul edici) ya da düşmanca (reddedici) olan anne baba davranışları üzerine odaklanır. İkinci boyut olan denetim/ özerklik boyutu anne babaların kuralları uygulamada ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici olduklarını açıklar (Gander ve Gardiner, 2010).

Baumrind'in (1971) ebeveynlik stilleri modeli kontrol ve sıcaklık (kabul) boyutlarıyla açıklanabilir. Bu boyutlara bağlı olarak üç anne baba tutumu tanımlanmıştır: Otoriter, izin verici ve demokratik tutum. Otoriter tutum yüksek düzeyde kontrol ve düşük düzeyde kabul; izin verici tutum düşük düzeyde kontrol ve yüksek düzeyde kabul; demokratik tutum ise yüksek düzeyde kontrol ve yüksek düzeyde kabul ile ilişkilidir. Maccoby ve Martin (1983) Baumrind'in çalışmalarından yola çıkarak yaptıkları sınıflamada bu üç tutuma ek olarak izin verici ebeveynliğin bir alt tipi olan ihmalkar tutumu ortaya koymuşlardır. İhmalkar tutum düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde kabulü içerir (Balaguru, 2004). Otoriter tutum itaati ve sıkı disiplini vurgular. İzin verici tutum çocuğa sınırsız özgürlük verilmesine olanak tanır. Buna karşılık demokratik tutum yol göstermekle birlikte bireyselliği destekler. İhmalkar tutumda çocuğa hiç kontrol uygulanmadığı gibi sevgi ve ilgi de gösterilmez (Gander ve Gardiner, 2010).

Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. Anne babanın sosyodemografik özellikleri, çocuğun yaşı, cinsiyeti, mizacı, anaokuluna gitmesi ve sağlık durumu, çocuk sayısı, aile tipi, anne-baba ilişkisi, anne babanın kendi yetiştiriliş tarzı bu etmenlerden bazılarıdır (Ayyıldız, 2005; Chiu, 1987; Çetinkaya ve Başbakkal, 2005; Dekovic ve Gerris, 1992; Grigorenko ve Sternberg, 2000; Kaynar ve Yıldız, 2003; Keskin, 2004; Haktanır ve Baran, 1998; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1998; Öztürk ve Şanlı, 2007; Özyürek ve Şahin, 2005; Rafferty ve Griffin, 2010; Recebov, 2000; Singh ve De Man, 1991; Şanlı ve Öztürk, 2012; Tortumluoğlu, 1999; Tudge ve ark., 2000; Von Der Lippe, 1999; Wang ve Phinney, 1998).

Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çocuk Üzerindeki Etkileri

Demokratik tutum çocuğun gelişiminde olumlu bilişsel, duygusal ve sosyal sonuçlar doğurur. Bunun tersine, oto-

riter ve izin verici tutum çocuk gelişiminde olumsuz sonuçlara neden olur (Gander ve Gardiner, 2010; Grusec ve Davidov, 2007; Yavuzer, 2005).

Chen, Chen, Wang ve Liu'nun (2002) çalışmasında, anne babaların ebeveyn gücüne inanması ile çocuktaki saldırganlık davranışı arasında pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Ebeveynin çocuğuna karşı sıcak ve destekleyici davranışlarının, çocuğun saldırgan davranışlarını kontrol etmesini ve sosyalizasyon sürecinde uygun davranışları öğrenmesini sağladığı saptanmıştır. Bir diğer çalışmada otoriter ebeveynlik, saldırgan davranış ile pozitif, akran kabulü, sosyallik yeteneği, iyi öğrencilik ve okulda akademik başarı ile negatif ilişkili bulunmuştur. Buna karşılık demokratik tutumun sosyal yaşamda ve okulda uyum ile pozitif ilişkili olduğu gösterilmiştir (Chen, Dong ve Zhou, 1997).

Annenin tutumu ile çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla boylamsal çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları irdelendiğinde; annenin otoriter tutumunun çocukta davranış problemleriyle sonuçlandığı (Thompson, Hollis ve Richards, 2003), annenin sıkı disiplin uygulaması ile çocukta negatif duygulanım ve düşük girişkenlik düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu (Katainen, Raikkonen ve Keltikangas-Jarvinen, 1997), annenin düşmanca çocuk yetiştirme tutumunun adölesan döneminde depresyona eğilimi etkilediği saptanmıştır (Katainen, Raikkonen, Keskivaara ve Keltikangas-Jarvinen, 1998). Flouri'ye (2004) göre otoriter olmayan anne tutumu, kız çocuklarının yetişkin yaşamlarındaki özyeterlilik ve yaşam doyumlarıyla ilişkilidir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda, demokratik tutumda olan anne babaların çocuklarında içsel denetim (Argun, 1995; Yeşilyaprak, 1993), problem çözme becerisi (Arı ve Seçer, 2004), benlik saygısı (Erbil, Divan ve Önder, 2006; Haktanır ve Baran, 1998) ve davranışsal özerklik (Musaoğlu ve Güre, 2005) düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Anne babanın çocuğu olduğu gibi kabul eden, çocuğun kendisini ifade etmesine olanak tanıyan, çocuğun düşüncelerini dinleyen ve düşüncelerine değer veren, aile ve çocuğun kendisi ile ilgili kararlarda çocuğun görüşünü alan tutumlarının, çocuğun eleştirel, bağımsız ve yaratıcı düşünmesine olanak sağladığı belirlenmiştir (Palut, 2008). Baskıcı ve katı disiplin uygulayan anne babaların çocuklarında ise yüksek sosyal kaygı düzeyi (Erkan, 2002) ve davranış problemleri (Saydam ve Gençöz, 2005) olduğu saptanmıştır.

Türk Kültüründe Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (AAK, 1995) tarafından 5-12 yaş grubunda olan çocukların ailelerinde ailede çocuk eğitimi araştırması yapılmıştır. Annelerin çoğu (%77.1) kendisini yerine göre sert yerine göre yumuşak tavır alan, bir başka deyişle ılımlı disiplin uygulayan anne olarak tanımlamıştır. Annelerin %21.4'ü sıkı disiplini çocuk yetiştirmede vazgeçilmez bir unsur olarak görmektedir. Annenin kendini tanımlayışının çocuğun cinsiyetine ve yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça kendisini sıkı disiplin uygulayan anne olarak tanımlama eğilimi artmaktadır. Annelerin bu konudaki eğilimleri yaşa ve çalışma durumuna göre değişmezken eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan ve kentsel alanda yaşayan annelerin kendini ılımlı dozda disiplin uygulayan bir anne olarak görme eğilimi artmaktadır. İzmir'in de içinde bulunduğu gelişmiş illerde yaşayan annelerin %75.7'si

ılımlı disiplinden, yalnızca %16.6'sı sıkı disiplinden yanadır.

AAK'nın (1995) araştırmasında annelerin %41.9'u çocuğunu serbest/ boyun eğmeyen bir yetişkin olacak şekilde yetiştirdiğini ifade etmiştir. Annelerin büyük bir bölümü koşulsuz itaati olumlu görmemektedir. Anne yaşı yüksek, eğitim düzeyi düşük, gelir düzeyi düşük, kırsal alanda ya da gelişmemiş illerde yerleşim olduğunda ve anne çalışmadığında çocuktan daha yüksek düzeyde itaat beklenmektedir. Ömeroğlu'na (1998) göre annelerin %35'inin çocuklarında en çok görmek istedikleri özellik, büyüklerine saygılı olmalarıdır.

Annelerin %80.2'si demokratik, %11.2'si otoriter, %8.6'sı izin verici çocuk yetiştirme tarzını uygulamaktadır. Kırsal alanda yaşayan anneler daha otoriterdir (AAK, 1995). Yapılan çalışmalarda da buna paralel olarak köyde yaşayan annelerin daha otoriter tutumda olduğu belirlenmiştir (Ayyıldız, 2005; Ömeroğlu, 1998). AAK'ya (1995) göre eğitim ve gelir düzeyi arttıkça ve çocuk sayısı azaldıkça otoriter tutum azalmakta, demokratik ve izin verici tutum artmaktadır. Annelerin eğitim düzeyindeki artışa paralel olarak demokratik tutumunun arttığı buna karşılık otoriter tutumun azaldığı çalışma sonuçlarıyla da desteklenmiştir (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı 1994; Ömeroğlu, 1996; Özyürek ve Şahin, 2005). Kız çocuklarını yetiştirirken %13.9, erkek çocukların yetiştirirken %8.6 otoriter tutum gösterilmektedir. İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde son yıllarda yapılan çalışmalarda annenin çocuk yetiştirme tutumunun çocuğun cinsiyetine göre değişmediği görülmektedir (Kaynar ve Yıldız, 2003; Keskin, 2004; Şanlı ve Öztürk, 2012).

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ATHGM, 2014) tarafından Türkiye aile yapısı araştırmaları incelenmiştir. Çocukla ilgili değer ve algılara yönelik olarak Kağıtçıbaşı'nın 'Çocuğun Değeri' araştırmasının önemli bulgular sunduğu belirtilmiştir. İlki 1975'te, ikincisi ise 2003'te gerçekleştirilen araştırmaya göre, Türkiye'de sosyoekonomik durumun ve eğitim düzeyinin artmasıyla çocukların ekonomik değerinin azaldığı, buna karşılık psikolojik değerinin arttığı görülmektedir. Bu araştırma çocuğun aile ve toplum içindeki değerinin de buna paralel olarak değiştiğini göstermesi bakımından önemlidir.

AAK'nın (1995) çalışmasında annelerin %51.8'inin çocuğa psikolojik değer, %46.1'inin ise ekonomik değer (maddi katkı, aile adını sürdürme, yaşlılık güvencesi olma) attığı ortaya koyulmuştur. Kağıtçıbaşı'nın 1975'teki bulgularıyla karşılaştırıldığında çocuğun maddi değerinin azaldığı görülmektedir. Ömeroğlu'nun (1998) çalışmasında annelerin %16.5'inin çocuğu gelecek güvencesi olarak gördükleri bulunmuştur.

ATHGM tarafından 2006 ve 2011 yıllarında Türkiye'de aile yapısı araştırması yürütülmüştür. ATHGM (2006) verilerine göre çocuklarla ilgili algılarda ilk sırada 'Çocuk, yaşlılıklarında anne babasına bakmalıdır' (%88.3) yer almaktadır. Bu ifadeye katılanların oranı kırsal alanda yaşayan, alt eğitim düzeyinde ve alt sosyoekonomik düzeyde olan bireylerde daha yüksektir. 'Çocuk büyüdüğünde anne babasına maddi katkı sağlar' (%76.6) en çok kabul gören ifadelerdendir. Toplumda erkek çocuk sahibi olmaya atfedilen değerle ilgili ifadeler bireylerin yarısından fazlası katılmamıştır. Neslin devamının erkek çocuk tarafından sağlanacağını bildirenlerin oranı %40.5'tir. Üç büyük il içinde son iki ifadeye katılımın en düşük olduğu il İzmir'dir. ATHGM (2011) verilerinde ise çocuk ile ilgili

ilk sıradaki düşüncenin %87.4'le 'Çocuk eşleri birbirine yakınlaştırır' olduğu görülmektedir. Bununla birlikte %80'in üzerinde hem fikir olunan diğer düşüncelerden biri 'Çocuk, yaşlılıklarında anne babasına bakar' olmuştur. Katılımcıların en az hem fikir olduğu düşünce %48.6'lık oranla neslin devamının yalnızca erkek çocuk ile olacaktır. ATHGM'ye (2014) göre çocuğa atfedilen ekonomik değer 2011'de daha düşük olmakla birlikte psikolojik değerle karşılaştırıldığında 2006 ve 2011'de daha yüksek çıktığı görülmektedir. Çocuklara yönelik beklentiler ve çocuklarla ilişkiler konusunda beş yıllık dönemde çok belirgin dönüşümlerin yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

Annelerin çocuğu kendisini kızdıracak bir şey yaptığında gösterdiği tepkiler %76.9 sözel davranışlar, %45.6 ise fiziksel cezaya başvurmaktır (AAK, 1995). ATHGM (2006) ve ATHGM (2011) araştırmalarının her ikisinde de annelerin verdiği cezalar arasında azarlama ilk sıradadır. ATHGM'nin (2006) çalışmasında annelerin %21.8'i sıklıkla, %48.6'sı bazen çocuklarını azarladıklarını ifade etmişlerdir. Dövmek cezalar arasında üçüncü sırada yer almakta olup annelerin %2'si sıklıkla, %20.5'i bazen çocuklarını dövdüklerini belirtmişlerdir. Annelerin %64.5'i ise hiçbir zaman çocuğunu dövmeyi bildirmişti. Benzer şekilde ATHGM'nin (2011) çalışmasında annelerin %7.4'ü çocuklarını sık sık, %50.7'si bazen azarladığını ifade etmektedir. Annelerin %1.1'i sık sık, %20'si bazen çocuğunu dövdüğü, %78.5'nin ise hiçbir zaman çocuğunu dövmeyi bildirmişti.

Farklı Kültürlerde Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Asya kültürlerinde kişilerarası ilişkiler büyük önem taşır. Aile ve aileye saygı duymak Asya kültürlerindeki temel değerlerdir. Özellikle aile içinde birlik, beraberlik ve uyum kültürel değerler içinde ilk sırada yer alır. Aile kavramı bireysellikten daha önemlidir. Aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisi eş ilişkisinden daha önceliklidir. Utanma ve saygınlığını yitirme kavramları, ailesel yükümlülükleri güçlendirmek için ve bir sosyal kontrol ve etki mekanizması olarak kullanılır (Willgerodt ve Killien, 2004). Asya kültüründe kontrol ebeveynin çocuğa olan ilgisini ve bakımını yansıtmaktadır (Balaguru, 2004).

Otoriter ebeveynlik kavramının, Çin kültüründeki çocuk yetiştirme düşüncesini aktarmada başarısız olduğu belirtilmektedir. Otoriter tutum negatif çağrışımlara sahip olmak yerine Çinliler için ebeveyn dikkati, ilgisi ve bakımı ile eşit kabul edilir. Çinli annelerin çocuk yetiştirmelerini anlamak için Çin kültürel bağlamını, özellikle Konfüçyüsçülüğü dikkate almak gerekir (Chiu, 1987; Wang ve Phinney, 1998). Konfüçyüsçü düşünce yapısında yer alan yardımseverlik, adalet ve dürüstlük, sosyal davranışı, rol ve sorumlulukları etkiler. Anne babaya saygı, aile üyelerinin birbirine bağlılıkları ve aile ilişkilerinin devamı önemli değerlerdir (Rao, McHale ve Pearson, 2003).

Çinli aileler geleneksel olarak otoriterdir ve ailede hiyerarşik olarak yaşlıların egemenliği söz konusudur. Çocuklardan anne babalarına itaat etmeleri, onların beklentilerini yerine getirmeleri ve onlara saygı duymaları istenir (Chiu, 1987; Chen ve ark., 2000; Wang ve Phinney, 1998). Otoriteye itaat ve saygı, Çinli çocuklardaki erken toplumsallaşma sürecinin ana bileşenidir (Wang ve Phinney, 1998). Çinli ebeveynler çocuk yetiştirmede güç kullanımını ve otoriter yöntemleri onaylama eğilimindedir (Chen ve ark., 2000). Çocuğun duygularını kontrol etmesini sağlamak ve duygu ve düşüncelerini ifade edilmesini önle-

mek amacıyla eğitilmesi vurgulanır (Rao ve ark., 2003). Cinsellik ve saldırganlık ile ilgili duygular baskılanır (Chiu, 1987). Çin kültüründe kız çocuktan ev işlerinde anneye yardım etmesi beklenirken, erkek çocuğun dışarı çıkması ve akranları ile oynaması desteklenir (Chen ve ark., 2002). Çin toplumunda ebeveynin en önemli sorumluluğu çocuğu eğitmek, ona doğruları öğretmek ve onu disipline etmektir (Chen ve ark., 2000; Wang ve Phinney, 1998). Bir otorite figürü olarak babanın rolü, çocuğun toplumsal değerleri öğrenmesine ve uygun davranış geliştirmesine yardım etmektir (Chen ve ark., 2002). Çocuğun hatalarından anne baba sorumludur. Ebeveyn sorumluluklarını yerine getiremezse, bu yalnızca ebeveynin zayıflığını yansıtmaz, tüm aile ve atalar için de küçük düşürücüdür (Wang ve Phinney, 1998). Çin kültüründeki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını inceleyen bir çalışmada demokratik tutum, çocuğa bilgi verme ve nedenlerini açıklama gibi düşük güç kullanan çocuk yönetme stratejileri ile pozitif, yasaklama ve azarlama gibi yüksek güç kullanan stratejiler ile negatif ilişkili bulunmuştur (Chen ve ark., 2000).

Chiu (1987) farklı kültürdeki annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını araştırmıştır. Çinli annelerin çocuklarına daha fazla kısıtlayıcı davranmalarına karşın, İngiliz-Amerikan annelerin daha duyarlı oldukları ve sevgi gösterdikleri bulunmuştur. Çinli-Amerikan annelerin düşmanlık ve reddetme durumlarının diğer iki gruptan daha fazla olduğu saptanmıştır. Wang ve Phinney (1998) yaptıkları çalışmada göçmen Çinli ve İngiliz-Amerikan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemişlerdir. Çalışma sonuçları göçmen Çinli annelerin daha otoriter olduğunu göstermiştir.

Hindistan'da insan gelişimi kavramında yaradılış, yetiştirmeden daha önemlidir. Çocuk bazı yatkınlıklar ile doğar ve yetişkinlikte gidilecek yollar önceden belirlenmiştir. Çocuğun bir hediye olduğuna ve masum doğduğuna inanılır. Geleneksel Hint toplumu hiyerarşik düzende ve ataerki yapıdadır. Yaş ve cinsiyet sosyal statünün belirleyicileridir (Rao ve ark., 2003). Ebeveyn otoritesi önemli kültürel değerler arasındadır. Çocukların yaşamları ile ilgili kararlar, anne baba tarafından verilir. Hindistan'da çocuklardan anne babalarına saygılı ve bağlı olmaları ve yaşamlarının sonuna kadar bunu sürdürmeleri beklenir (Balaguru, 2004). Disipline başlama zamanını belirlemede çocuğun olgunlaşması ve hazır oluşu önemlidir. Çocuk on yaşına gelene kadar hatalı kabul edilmez (Rao ve ark., 2003). Kız çocuk daha fazla korunurken erkek çocuğa daha fazla özgürlük tanınır ve evin dışında sosyalleşmesine izin verilir (Balaguru, 2004). Singh ve De Man (1991) Hintli annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında, çocuğun cinsiyetinin etkisini araştırmışlardır. Cinsiyetin anne tutumlarının etkileyebileceği sonucuna varmışlardır. Amerika'ya göçen Asyalı-Hintli ebeveynlerle yapılan bir çalışmada ebeveynlik üzerine kültürleşmenin ve geleneksel inançların etkisi incelenmiştir (Balaguru, 2004). Geleneksel inançların çocuk yetiştirme tutumlarını etkilediği ve bu inançların kısıtlayıcı ebeveynlikle ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Kültürleşmenin etnik köken ve göçmenlik durumu şeklinde basit olmadığı ve çocuk yetiştirme tutumlarını anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Japon toplumunda bireysellik değil toplumsallık ön plandadır. Bunun sonucunda Batı'daki birey merkezli toplumun yerini durum merkezli toplum alır. Empati, kabul ve kurallara uymayı içeren uyum, Japon kültüründeki en önemli boyutlardan biridir (Rothbaum ve ark., 2000).

Japon çocuk yetiştirme felsefesi, eski Japon geleneğine dayandığı için izin vericidir (Rothbaum ve ark., 2000; Suzuki, 2000). Çocukların yedi yaşına kadar kutsal alanda yaşadıklarına inanılır. Bu nedenle çocuklara sosyal sınırlamalar yapılmaz (Suzuki, 2000). Çocuk toplumsal kuralları anlamaya ve kabul etmeye hazır değilse çocuğun bunları uygulamak zorunda olmadığına inanılır (Rothbaum ve ark., 2000). Japon anneler çocuklarını yanlarında uyutarak aralarında güçlü bağlar geliştirmeye çalışırlar. Bu durum göz önüne alındığında Japon annelerin erken gelişimsel görevlerin önemli bir yönü olarak çocuğun bağımsızlığını dikkate almadıkları söylenebilir. Japon kültüründe çocuğun yetişkine bağımlı olması istenmeyen bir özellik değil, çocuğun hakkıdır (Suzuki, 2000). Japon anneler çocuğun bağımlı davranışını kabul eder ve bu davranış için çocuğu cesaretlendirir. Bu kültürel bakış açısı nedeniyle Japon çocuklar annelerine bağımlı olarak yetişir. Aile yapısında anne-çocuk arasındaki ilişki eşler arasındaki ilişkiden daha güçlüdür. Japon çocuk yetiştirme şekilleri empati, çabuk kavrama ve anneden öğrenmeye dayanır. Ebeveyn ile çocuk arasında sözel iletişim azdır. Çocuklar ebeveynlerinden az istekte bulunur ve duygularını daha az ifade ederler. Çocuğun kendi istek ve tercihlerini dile getirmesi desteklenmez. Japon ebeveynler çocuklarını kontrol etmede utandırma, suçluluk ve endişe duygusu oluşturma gibi dolaylı psikolojik yöntemleri kullanırlar. Japon anneler sosyal kontrol ve saygıya büyük önem verir (Rothbaum ve ark., 2000). Özdenetim, yetişkin otoritesine uyum ve saygı, erken yaşta kazanılması gereken becerilerdir. Çocukların yetişkin otoritesini benimsemeleri için yakın aile bağları teşvik edilir ve aileye karşı sorumluluk duygusu geliştirilir. Japon toplumunda çocuğun başkaları ile uyumlu olması önemlidir. Çocuktan yetişkin yaşamında empati yapması ve iyi bir dinleyici olması beklenir (Suzuki, 2000). Çocuğun diğer kişilere iyi davranmasının önemi vurgulanır. Çocuğa diğer kişilerin duygu, gereksinim ve beklentilerinin önemli olduğu öğretilir. Adölesanlardan anne babaya saygılı olmaları ve aile ilişkilerine bağlı olmaları istenir. Japon adölesanlar ebeveynleriyle daha az gerginlik yaşar ancak daha az konuşurlar. Adölesanların evde geçirdikleri zaman fazla, buna karşılık akranları ile dışarda geçirdikleri zaman ve ders dışı aktiviteleri azdır (Rothbaum ve ark., 2000). Anne baba yaşam boyu çocuğundan sorumludur. Çocuğunu ailesine bağlı, saygılı, işbirliği içinde yaşamasını bilen bir birey olarak yetiştirme görevini üstlenmiştir (Suzuki, 2000).

Recebov (2000), Türkiye ve Türkmenistan'daki, 12-14 yaş arasında olan çocukların algıladıkları anne baba davranışlarını incelemiştir. Türkmen anne babaların, Türk anne babalara göre daha fazla kontrol ve disiplin uyguladıkları ve daha koruyucu davrandıkları bulunmuştur. Türkmen anne babaların daha fazla cinsiyet ayırımı yaptıkları, erkek çocukları üzerine odaklandıkları ve erkek çocuklarına karşı daha hoşgörülü oldukları belirlenmiştir.

Rus aileler ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide geleneksel değerleri vurgularlar, ebeveyn otoritesine önem verirler. Rus anneler çocuk yetiştirmede kendi annelerinden gördükleri yöntemleri uygulamaktadırlar (Tudge ve ark., 2000). Tudge ve arkadaşları (2000) tarafından Rusya'daki ebeveynlerin çocuk yetiştirme değer ve inançları araştırılmıştır. Eğitim düzeyi ve aylık geliri yüksek olan annelerin düşük olanlara göre çocukların gelişiminde onlara özgürlük vermeye daha fazla inandıkları ve çocukların kendilerini yönetmelerine önem verdikleri, buna karşılık çocuklarını kontrol etmeyi ve disiplini daha az önemli gördükleri

belirlenmiştir. Rusya’da yapılan bir diğer çalışmada annelerin daha esnek ve demokratik, babaların ise daha talepkar ve otoriter tutumda oldukları ortaya koyulmuştur. Ebeveynlerin kız çocuklarına erkek çocuklarından daha esnek davranışları bulunmuştur (Grigorenko ve Sternberg, 2000).

Geleneksel değerlere önem veren Mısırlı anneler çocuk yetiştirmeyi ‘İyi çocuk yetiştirmek insanın kendi elleriyle bir çiçek dikmesine benzer. Eğer çiçek kötüyse bu annenin hatasıdır’ şeklinde ifade ederler. Aktarılan söz, çocuğun anneye ait olduğu, çocuğun davranışlarının doğrudan annenin onu yetiştirme şeklini yansıttığı düşüncesini vurgulamaktadır. Çocuk yetiştirme bir kadın için doğum vericidir. Buna karşılık çocuk, yaşlılıktaki yaşam sigortası olarak hiç belirtilmemektedir. Geleneksel tutumlar itaat, ahlak ve fiziksel cezayı içerir. Mısır’da çocuklara ebeveynlerinin uzantısı olarak bakılır. Çocuğun başarısızlığının anne babayı etkilemesi sıkı kontrole neden olur. Mısırlı anneler erkek çocuklarından cesaret, kendine güven ve güç beklerken, kız çocuklarından itaat ve yumuşaklık beklerler. Erkek çocuklarının çevredeki kötü etkilerden daha fazla etkilenebileceği düşünülerek onlara sıkı kontrol uygulanır (Von Der Lippe, 1999). Von Der Lippe’nin (1999) Mısırlı annelerle yaptığı çalışmada, eğitim düzeyi yüksek ve çalışan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel değerleri daha az benimsedikleri bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek annelerin, düşük annelere göre daha demokratik tutumda oldukları saptanmıştır. Eğitim düzeyi düşük ve çalışmayan annelerin ise erkek çocuklara sıkı disiplin uygulamayı ve fiziksel ceza vermeyi gerekli gördükleri belirlenmiştir.

Dekovic ve Gerris (1992) tarafından Hollandalı annelerin çocuk yetiştirme tutumları incelenmiş, ebeveynlerin büyük bir bölümünün geleneksel çocuk yetiştirme tutumunu benimsedikleri bulunmuştur. Ebeveynler çocuk yetiştirmeyi bir görev sorumluluğuyla yapmakta ve bu bakış açısıyla ebeveyn-çocuk ilişkisinin gereğini yerine getirmektedirler. Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin demokratik tutumda olduğu, çalışan annelerin sıkı disiplin tutumlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlik ve çocuk yetiştirme konusundaki kültürel değerlerin, çocuk ile etkileşimde ebeveynin davranışını etkilediği yorumuna gidilmiştir.

İsveç kültüründe ebeveynlikte fiziksel disiplin çok az kabul edilir. İsveç’teki ebeveynlerin neredeyse tümü (%92) bir disiplin yöntemi olarak fiziksel ceza kullanmayı yanlış bulmaktadır. Bunun yerine çocuğun davranışlarını yönetmek için bazı kısıtlamaları ve sözel kontrolü kullanmayı tercih etmektedirler. Eşitlikçi ebeveynliği destekleyen aile politikaları vardır. Çocuk hakları ve cinsiyet eşitliği İsveç kültüründe önemlidir (Salari, Wells ve Sarkadi, 2014).

Amerikan kültüründe anne babaların otoriter ve izin verici tutumla karşılaştırıldığında demokratik tutumu daha fazla benimsedikleri görülmektedir. Bu kültürde ebeveyn kontrolü düşmanlık, öfke, güvensizlik ve hakimiyet ile ilişkili olarak algılanmaktadır. Amerikan kültüründe çocukluk döneminde kişisel tercihler, adolesan döneminde ebeveynlerinden akranları ile yakın ilişki kurmaya geçiş, yetişkinlik döneminde güven ve ilişkilere inanç vurgulanır. Bireysellik en önemli kültürel değerler arasında yer almaktadır. Bireyselleşmenin ana davranışsal bileşenleri otonomi, dışavurum ve keşfetmedir (Balaguru, 2004; Rothbaum ve ark., 2000). Thornton ve Young-Demarco’ya (2001) göre Amerikan kültüründe ailede bireysel özgürlük

ve bireysel davranış ön plandadır. Ailede ve ilişkilerde eşitlik, hoşgörü ve özgürlük önemli kültürel değerlerdir. Amerikalı anneler çocukların erken yaşta bağımsız olması gerektiği inancındadırlar. Çocuğun bireysel davranış, kendi doğrularını savunma ve sözel olarak hakkını savunma becerilerini kazanması hedeflenir. Çocuğun kişisel başarısının önemi vurgulanır. Çocuk duygularını doğrudan ifade etmesi için cesaretlendirilir (Suzuki, 2000). Ebeveyn çocuğun girişkenliğini destekler. Çocuğun benlik saygısının gelişmesine katkıda bulunur (Rothbaum ve ark., 2000). Çocuğun kendi düşüncesini oluşturması ve kendi kararını vermesi için ebeveynler tarafından uygun ortam hazırlanır. Anne babalar çocuklarının özgürce seçim yapmasına izin verirler. Anne baba tutumları çocuğun cinsiyetinden etkilenmemektedir. Diğer kültürlerden farklı olarak erkek ve kız çocuklarının birbirleri ile sosyal ilişkiler kurmalarına izin verilir (Balaguru, 2004). Adolesan döneminde çocuğun evin dışında yakınlıklar kurması desteklenir. Çocuk eğitim yaşamına başladığında kendi ayakları üzerinde durması beklenir. Çocuk yirmi yaşına geldiğinde ekonomik olarak ailesinden bağımsız durumdadır (Rothbaum ve ark., 2000). Yapılan bir çalışmada Amerika’daki anne babaların çocuk yetiştirme tutumları incelenmiştir. Anne babanın sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe çocuğun bireyselliği ve bağımsızlığı desteklenirken kontrol ve sıkı disiplin olan inancın azaldığı bulunmuştur (Tudge ve ark., 2000).

Meksikalı anneler çocuklarına karşı eşitlikçi ve anlayışlı olarak tanımlanmıştır. Uygun davranış ve saygınlığın gelişmesi, başarıdan daha fazla vurgulanır (Kolobe, 2004). Meksika kültüründe ailede erkek baskın olup, kadınlar geleneksel role sahiptir. Çocuk yetiştirmede cinsiyet ayrımı desteklenir. Kültürde hakim olan otoriter tutumun gitgide azaldığı ifade edilmektedir (Julian, McKenry ve McKelvey, 1994). Julian ve arkadaşlarının (1994) çalışmasında Meksikalı anne babaların, Amerika’da yaşayan Kafkas ve Asyalı anne babalara göre bağımsızlık ve özdenetim daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir.

Sonuç

Anne babanın çocuk yetiştirme tutumları tanımlanırken, tanımlar Batı kültürüne uygun olarak yapılmıştır; kültürel farklılıklar gözetilmemiştir. Kontrolün yüksek olduğu Türk kültüründe sevgi ve duyarlılığın düşük olduğu söylenemez. Türk toplumunda sevgi ve kontrol birbirinden bağımsızdır ve birlikte görülebilmektedir. Buna karşılık Batı toplumlarında sevgi ve ilgi daha çok aşırı izin verici aile tanımı içinde yer almaktadır (Kağıtçıbaşı, 1981).

Otoriter anne baba tutumu çocuk ve ergenlerde negatif sonuçlarla ilişkili bulunması nedeniyle Batı literatüründe olumsuz bir çağrışım yapmaktadır. Oysa Asya’da anne baba tutumları ‘otoriter’, ‘kontrolcü’, ‘kısıtlayıcı’ ve ‘düşman’ olarak tanımlanmaktadır. Kafkasyalılar için ‘katılık’ ebeveynin gösterdiği düşmanlık, saldırganlık ve baskınlık gibi olumsuz özelliklerle eşit tutulabilirken, Asyalılar için ebeveynin ilgisi, şefkati, bağlılığı gibi olumlu özellikleri yansıtmaktadır. Bu nedenle otoriter anne baba tutumunun farklı kültürel gruplarda farklı anlamının olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Ang ve Goh, 2006).

Çocuk doğumdan itibaren sürekli olarak ailenin inançları, değerleri, gelenekleri, tutumları ve uygulamalarından etkilenir. Çocuk ve aileye hizmet veren sağlık profesyonelleri, çocuğu ve ailesini sosyal ve kültürel yönden bir bütün olarak ele almalıdır. Sağlık profesyonellerinin amacı çocuğun aile ve toplum içinde fiziksel, entelektüel,

duygusal ve sosyal yönden gelişimini sağlamaktır. Bu süreçte danışmanlık, uzmanlık ve savunuculuk rolleri ile çocuk ve ailesinin yaşamında yer alırlar. Anne babalara yapılacak olan eğitim ve danışmanlıkta kültürel farklılıkların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürel değerlerin daha iyi anlaşılması, verilen hizmetin ulaşılabilirliğini ve kalitesini artıracaktır.

Kaynaklar

- Ang, R.P., & Goh, D.H. (2006). Authoritarian parenting style in Asian societies: A cluster analytic investigation. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 131-151.
- Argun, Y. (1995). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının ortaokul öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir, Türkiye.
- Arı, R., & Seçer, Z. (2004). Farklı ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451-463.
- Ayyıldız, T. (2005). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Zonguldak, Türkiye.
- Balaguru, S. (2004). Acculturation and its impact on child rearing and child behavioral problems: A study of Asian-Indian immigrant families. Unpublished PhD Dissertation, The Faculty of the Curry School of Education University of Virginia. Virginia, US.
- Chen, X., Chen, H., Wang, L., & Liu, M. (2002). Noncompliance and child-rearing attitudes as predictors of aggressive behaviour: A longitudinal study in Chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225-233.
- Chen, X., Dong, Q., & Zhou, H. (1997). Authoritative and authoritarian parenting practices and social and school performance in Chinese children. *International Journal of Behavioral Development*, 21(4), 855-873.
- Chen, X., Liu, M., Li, B., Cen, G., Chen, H., & Wang, L. (2000). Maternal authoritative and authoritarian attitudes and mother-child interactions and relationships in urban China. *International Journal of Behavioral Development*, 24(1), 119-126.
- Chiu, L.H. (1987). Child-rearing attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo-American mothers. *International Journal of Psychology*, 22, 409-419.
- Çetinkaya, B., & Başbakkal, Z. (2005). Çocuk sağlığı ve hastalıkları kliniklerinde çalışan hemşirelerin benlik saygısı düzeylerinin ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 47-57.
- Dekovic, M., & Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 675-685.
- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül, 7-15.
- Erkan, Z. (2002). Sosyal kaygı düzeyi yüksek ve düşük ergenlerin ana baba tutumlarına ilişkin nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 120-133.
- Ersoy, Ö., & Şahin, F. (1999). 0-6 yaş döneminde anne-baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(1), 58-62.
- Flouri, E. (2004). Psychological outcomes in mid-adulthood associated with mother's child-rearing attitudes in early childhood. Evidence from the 1970 British birth cohort. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 13, 35-41.
- Gander, M.J., & Gardiner, H.W. (2010). Çocuk ve ergen gelişimi. (Çeviren: A, Dönmez, N, Çelen ve B, Onur), (7. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Grigorenko, E.L., & Sternberg, R.J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3(1), 93-112.
- Grusec, J.E., & Davidov, M. (2007). Socialization in the family: The roles of parents. In J.E. Grusec and P.D. Hastings (Ed.), *Handbook of socialization: Theory and research* (pp.284-309). New York: The Guilford Press.
- Haktanır, G., & Baran, G. (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 5(3), 134-141.
- Julian, T.W., McKenry, P.C., & McKelvey M.W. (1994). Cultural variations in parenting: Perceptions of Caucasian, African-American, Hispanic, and Asian-American parents. *Family Relations*, 43(1), 30-37.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). *Çocuğun değeri. Türkiye'de değerler ve doğurganlık*. İstanbul: Gözlem Matbaacılık.
- Kaynar, D., & Yıldız, S. (2003). Çocuklardaki travmatik kazalar ile annelerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Dergisi, 13(51), 3-24.
- Katainen, S., Raikkonen, K., & Keltikangas-Jarvinen, L. (1997). Childhood temperament and mother's child-rearing attitudes: Stability and interaction in a three-year follow-up study. *European Journal of Personality*, 11, 249-265.
- Katainen, S., Raikkonen, K., Keskiivaara, P., & Keltikangas-Jarvinen, L. (1998). Maternal child-rearing attitudes and role satisfaction and children's temperament as antecedents of adolescent depressive tendencies: Follow-up study of 6- to 15-year-olds. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(2), 139-163.
- Keskin, S. (2004). Çocuğun yaş, cinsiyet, bilişsel yetenek ve anaokuluna gitmesinin annenin ev kadınlığı tutumuna etkisi. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*, 35(4), 181-187.
- Kolhatkar, G., & Berkowitz, C. (2014). Cultural considerations and child maltreatment in search of universal principles. *Pediatric Clinics of North America*, 61, 1007-1022.
- Kolobe, T. (2004). Childrearing practices and developmental expectations for Mexican-American mothers and the developmental status of their infants. *Physical Therapy*, 84(5), 30-37.
- Mızrakçı, Ş. (1994). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: Demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir, Türkiye.

- Musaoğlu, C., & Güre, A. (2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79-94.
- Ömeroğlu, F. (1998). Okul öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, Türkiye.
- Öztürk, C., & Şanlı, D. (2007). Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14(3), 145-150.
- Özyürek, A., & Şahin, F.T. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Palut, B. (2008). Düşünme stilleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişki. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1-11.
- Rafferty, Y., & Griffin, K.W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: Implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Rao, N., McHale, J.P., & Pearson, E. (2003). Links between socialization goals and child-rearing practices in Chinese and Indian mothers. *Infant and Child Development*, 12, 475-492.
- Recebov, R. (2000). Algılanan ana-baba davranışları (kültürlerarası bir karşılaştırma). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- Rothbaum, F., Pott, M., Azuma, H., Miyake, K., & Weisz, J. (2000). The development of close relationships in Japan and the United States: Path of symbiotic harmony and generative tension. *Child Development*, 71(5), 1121-1142.
- Salari, R., Wells, M.B., & Sarkadi, A. (2014). Child behaviour problems, parenting behaviours and parental adjustment in mothers and fathers in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42, 547-553.
- Saydam, R., & Gençöz, T. (2005). Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 61-74.
- Singh, S., & De Man, A. (1991). Maternal attitudes of Indian women: A study of gender differences. *Social Behavior and Personality*, 19 (4), 297-303.
- Suzuki, M.J. (2000). Child-rearing and educational practices in the United States and Japan: Comparative perspectives. *Hyogo University of Teacher Education Journal*, 20(1), 177-186.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2006). Türkiye aile yapısı araştırması 2006 (Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 01, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, ISBN: 978-975-19-4930-1). Ankara.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011). Türkiye'de aile yapısı araştırması 2011 (ISBN: 978-605-4628-37-7). Ankara.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2014). Türkiye aile yapısı araştırması: Tespitler, öneriler (Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, Birinci Basım, ISBN: 978-605-4628-55-1). İstanbul.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). Ailede çocuk eğitimi araştırması: Aralık 1992 - Aralık 1993 (Yayın No. 84, ISBN: 975-19-1230-X). Ankara.
- Thompson, A., Hollis, C., & Richards, D. (2003). Authoritarian parenting attitudes as a risk for conduct problems. Results from a British national cohort study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12, 84-91.
- Thornton, A., & Young-Demarco, L. (2001). Four decades of trends in attitudes toward family issues in the United States: The 1960s through the 1990s. *Journal of Marriage and Family*, 63, 1009-1037.
- Tortumluoğlu, G. (1999). Annelerin aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumuna etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum, Türkiye.
- Tudge, J., Hogan, D., Snezhkova, I., Kulakova, N., & Etz, K. (2000). Parent's child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121.
- Von Der Lippe, A. (1999). The impact of maternal schooling and occupation on child-rearing attitudes and behaviours in low income neighbourhoods in Cairo, Egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23(3), 703-729.
- Wang, C.C., & Phinney, J.S. (1998). Differences in child rearing attitudes between immigrant Chinese mothers and Anglo-American mothers. *Early Development and Parenting*, 7, 181-189.
- Willgerodt, M.A., & Killien, M.G. (2004). Family nursing research with Asian families. *Journal of Family Nursing*, 10(2), 149-172.
- Yavuzer, H. (2005). Çocuk psikolojisi (27. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yeşilyaprak B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Aile ve Toplum Bilim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 1-16.